

Współczesne tereny zabaw dla dzieci – charakterystyka wybranych przykładów

Agata Gajdek

Contemporary
Playgrounds –
Characteristics
from Selected
Examples

Słowa kluczowe: ewolucja terenów zabaw dla dzieci, współczesne tereny zabaw dla dzieci, elementy zabawowe

Wprowadzenie

Tereny zabaw dla dzieci rozumiane jako wyodrębnione, często wygradzone przestrzenie przeznaczone do rekreacji dziecięcej funkcjonują w tradycji miast od połowy XIX wieku.

Właśnie w tym okresie, w 1846 roku w Manchesterze powstaje pierwszy na świecie plac zabaw [Czałczyńska-Podolska 2010]. Z punktu widzenia architektonicznego nie był on wydarzeniem niezwykłym – ot, po prostu rozległy wygradzony teren z przeznaczeniem do gier zespołowych. Jednak ze względu na myślenie o potrzebach dzieci i ich rozwoju był to przełomowy moment w historii kształtowania przestrzeni publicznych. W miastach, a potem także w mniejszych miejscowościach zaczęto w sposób formalny wydzielać obszary przeznaczone dla dzieci.

Od tamtego momentu tereny zabaw dla dzieci poddawane były wielu przemianom. Puste otwarte przestrzenie szybko zapełniły się różnego rodzaju elementami zabawowymi i sprawnościowymi [Beltzig 2001]. Poszukiwanie formy tych obiektów stało się wyzwaniem nie tylko dla konstruktorów i architektów, ale także dla artystów.

W tej trwającej już niemal 200 lat historii nie brakło nagłych zwro-

tów akcji i wydarzeń przełomowych, takich jak chociażby okres autorskich placów zabaw (tworzyli je M. Paul Freidberg, Aldo Van Eyck, Isamu Noguchi) [Czałczyńska-Podolska 2010], przygodowych placów zabaw (*adventure playground*) [Komorowska 2010] czy naturalnych placów zabaw (*natural playground*) [Kosmała 2010].

Zaawansowany rozwój cywilizacyjny i technologiczny także „stworzył” swój własny model miejsca rekreacji dziecięcej jakim są interaktywne place zabaw oraz place zabaw tworzone w technologii „SmartUs”.

Historia zatrzymuje się na moment we współczesnym okresie, który brzmi dumnie – XXI wiek. Czy przynosi on nam jakieś odkrycia z zakresu projektowania i realizowania terenów zabaw dla dzieci? Czy przypadkiem nie jest tak, że stale powtarzamy pewne wzory i schematy, które na dobre zagościły w miejscowościach, w których mieszkamy i odpoczywamy? Co decyduje o sukcesie danego terenu zabaw dla dzieci – które miejsca są lubiane bardziej, a które mniej?

Przedmiot i metody badań

Przedmiotem niniejszego opracowania są współczesne tereny zabaw dla dzieci – szczególnie sposób ich komponowania przestrzennego, rodzaj wyposażenia w zakresie elementów zabawowych, a także

Key words: evolution of playgrounds, contemporary playgrounds, facilities for children

Introduction

A playground is understood to be a specially designated area that is usually enclosed or fenced off and designed for children's recreation. They have been a tradition in cities since the middle of the 19th century.

The first so-called playground in the world was opened in Manchester in 1846. From an architectural standpoint, it was nothing out of the ordinary, but simply a large enclosed area designed for playing team games [Czałczyńska-Podolska 2010]. However, this was highly significant as it marked a shift in thinking about child development and recreational needs. It was also a breakthrough moment in the history of public spatial planning, as areas began to be formally set aside for children's outdoor facilities.

Since then, playgrounds have undergone many structural changes. Wide open empty spaces were quickly filled in with various pieces of playground equipment [Beltzig 2001]. The search for design concepts for these sites became a challenge not only to builders and architects, but also to artists.

The history of playgrounds, spanning nearly 200 years, has witnessed many significant achievements and innovations such as the playground concepts of various

designers like M. Paul Freidberg, Aldo Van Eyck, or Isamu Noguchi [Czałczyńska-Podolska 2010], adventure playgrounds [Komorowska 2010] or natural playgrounds [Kosmala 2010] (playscapes).

Advances in technology have also made their mark on outdoor facilities for children, like interactive playgrounds and playgrounds with *SmartUs* technologically engineered equipment.

History has brought us to a moment in modern times that sounds impressive – the 21st century. Has it brought any discoveries in the design and construction of playgrounds or are the patterns that have become commonplace in cities merely being repeated? What makes a playground ideal for children and which places do they prefer and which places are less appealing?

Subject matter and research methods

The subject of this paper is contemporary playgrounds, especially with regards to their spatial composition, the type of outdoor play equipment, and the addition of natural elements such as greenery or even animals or water. The paper presents a spatial analysis of playground designs and the ease of public transportation access from the city.

Particular emphasis was placed on six projects, three playgrounds from Poland and three playgrounds

from other countries. The Polish examples were taken from Warsaw, Cracow, and Rzeszow, or a big city, a medium one and a small one. Foreign examples from Switzerland, Slovakia and the Ukraine were added for comparison to the projects done in Poland.

The sites were selected based on the great popularity they appear to have in their cities.

The analysis of the playgrounds was based on field work of an inventory of architectural and landscape elements and planted vegetation.

The study uses *the theory of architectural landscape enclosures* [Bogdanowski 1968, Patoczka 2000] in order to identify and describe elements of the landscape such as the base, the enclosing borders, the top, free-standing elements, and the windows and picture frames of landscape openings.

The concept of landscape enclosures, understood as the physical surroundings from which a landscape is observed, was introduced by Professor Janusz Bogdanowski [Bogdanowski 1968]. An enclosure is an imaginary unit of open space which helps to analyse, evaluate and design landscapes. Depending on the type of enclosing borders and the degree of closure, a landscape framework can be specified as a: concrete, objective or subjective enclosure. When considering how to plan a landscape enclosure, determinations can be made of the internal length, width, central location, closed and open

organizowania warstwy naturalnej przejawiającej się w obecności różnych gatunków roślin ewentualnie zwierząt i wody. Zaprezentowano kontekst przestrzenny każdego założenia oraz dostępność komunikacyjną względem centrum każdej miejscowości.

Szczególne uwagi zwrócone zostały na sześć realizacji, z których trzy to przykłady polskie, a kolejne trzy zlokalizowane są poza granicami kraju. Polskie przykłady pochodzą z Warszawy (bardzo duże miasto), Krakowa (duże miasto) i Rzeszowa (małe miasto).

Zagraniczne przykłady obejmują place zabaw ze Szwajcarii, Słowacji oraz Ukrainy i ukazane zostały w celu pokazania pewnego kontekstu do realizacji polskich.

Przy wyborze terenów autorka badań sugerowała się dużą popularnością poszczególnych miejsc.

Analiza wybranych przykładów wykonana została na podstawie prac terenowych – ogólnej inwentaryzacji elementów małej architektury oraz występujących nasadzeń roślinnych.

W czasie prowadzonych prac posłużono się teorią wnętrza architektoniczno-krajobrazowych [Bogdanowski 1968, Patoczka 2000], w celu wyodrębnienia i scharakteryzowania takich elementów wnętrza krajobrazowych jak płaszczyzna podstawy, ściany wnętrza, sklepienie, bryły wolno stojące, a także okna i bramy krajobrazowe.

Pojęcie wnętrza architektoniczno-krajobrazowego rozumianego

jako fizjonomia otoczenia, z którego oglądamy krajobraz wprowadził profesor Janusz Bogdanowski [Bogdanowski 1968]. Jest ono umowną jednostką podziału przestrzeni ułatwiającą analizowanie, waloryzowanie i projektowanie krajobrazu. Ze względu na rodzaj ścian wnętrza i stopień ich zwarcia rozróżniamy wnętrza konkretne, obiektywne i subiektywne. Rozważając natomiast sposób rozplanowania wnętrza, wyodrębniamy m.in. wnętrza długie, centralne, szerokie, zamknięte i otwarte widokowo, osiowe, niesymetryczne, kulisowe, proste i złożone [Bogdanowski 1976].

Wybrane przykłady z Polski

Plac zabaw przy forcie Bema w Warszawie.

Jest to teren o szczególnym umiejscowieniu – położony na przedpolu Fortu Bema wchodzącego niegdyś w skład wewnętrznego pierścienia Twierdzy Warszawa. Prezentowane miejsce jest „kolejnym życiem” tego obiektu fortecznego, który przetrwał próbę czasu i dziś adaptowany jest przede wszystkim do funkcji rekreacyjnych.

Poza cennym historycznie otoczeniem warto zauważyć, że charakterystyczny obiekt znajduje się w bliskim sąsiedztwie Centrum Twórczego Rozwoju i Zabawy Dziecka,

które to w sposób aktywny wspiera prawidłowy psychofizyczny rozwój dzieci. Omawiany teren pozostaje w silnym związku z celami stawianymi przez Centrum i wspomaga ich realizację.

Całość założenia, rozległa powierzchniuowo (ok. 1 ha powierzchni) ma układ wnętrza labiryntowego, które podzielone zostało na mniejsze przestrzenie za pomocą ciągów komunikacyjnych oraz nasadzeń roślinnych. W obrębie poszczególnych „pokoików zabawowych” odnajdujemy atrakcje zróżnicowane tematycznie (głazy do wspinania, zjeżdżalnie, elementy linowe, ścieżki rowerowe) i zgodne ze stopniem trudności poszczególnych urządzeń. Dominującym elementem jest wzniesienie stanowiące sporych rozmiarów wał ziemny (ryc. 2), w oparciu o który zaaranżowano największy obiekt zabawowy – gród z wieżami, tunelami i wkomponowanymi w całość schodami terenowymi oraz zjeżdżalniami. Charakteryzowana forma ziemna stanowi bryłę wolno stojącą w głównym wnętrzu architektoniczno-krajobrazowym. Jest to taki teren, który skupia największe zainteresowanie odwiedzających i umożliwia spojrzenie na pozostałą część placu z pewnej wysokości. Pozostałe wnętrza pozostają mu kompozycyjnie podporządkowane.

Urzeka roślinna warstwa założenia – wysokie drzewa (głównie robinia akacjowa *Robinia pseudo-acacia* – prawdopodobnie pozostałość po fortecznej zieleni maskującej)

Ryc. 1. Plac zabaw przy Forcie Bema w Warszawie, widok z góry (oprac. A. Gajdek)

Fig. 1. Playground near the Bem Fort in Warsaw, design of the area (prepared by A. Gajdek)

views, horizontal planes, asymmetry, hidden views, straight views and arranged views [Bogdanowski 1976].

Selected examples from Poland

The playground near the Bem fort in Warsaw

The park is in an exceptional location, situated on the foreground of the Bem fort, which was once part of the inner ring of the Warsaw Fortress. The site of the old fort has withstood the test of time and survived to become a recreational site.

In addition to being on a valuable historic location, this park is close to the *Centre for Creative Child Development and Play (Centrum Twórczego Rozwoju i Zabawy Dziecka)*, which actively supports the balanced psychological and physical development of children. The park has strong ties to the center and is an asset to their development programs.

The entire property, a large space of approximately 1 hectare, is laid out in a maze-like shape which is divided by interconnecting paths and planted greenery. Within the separate sections of the playground there are attractions with various themes, like climbing frames, slides, hanging lines, or bike trails, all arranged according to the level of difficulty of the equipment. The predominant feature of the park is an embankment (Fig. 2)

around which is the largest playground, sporting a host of towers and tunnels all linked by cascading stairs and slides. The featured embankment is the main free-standing element in the architectural landscape enclosure. It is a place which instantly attracts attention and enables viewing the rest of the playground from a certain height. The other parts of the park interior pale in comparison.

The arrangement of greenery is captivating – tall trees that are mostly Locusts (*Robinia pseudoacacia*) were most likely the remains of trees that were meant to conceal the fort. There is a secondary composition of shrubs, e.g. *Spirea sp.*, *Cotoneaster sp.*, *Berberis thunbergii*, *Euonymus fortunei* and ferns, e.g. *Matteuccia struthiopteris* (Fig. 2).

The flowing arrangement of shaded paths gives the impression of being in a small woodland (Fig. 1). Another beneficial feature is a large parking area adjacent to the park.

The wide variety of play areas and attractions suited for different age children definitely makes the park exceptional. The lack of references to the historic surroundings of the fortress is perhaps the only regrettable thing.

The playground in the Dr. Jordan Park in Cracow

The location itself – in one of the most famous parks in Cracow – makes this place special and widely famous.

Ryc. 2. „Naturalny” charakter założenia. (fot. A. Gajdek)

Fig. 2. “Natural” quality of the playground (photo by A. Gajdek)

It is impossible to forget the great work of Dr. Jordan, the initiator and founder of the park bearing his name, whose exceptional and visionary approach gave birth to ideas quite ahead of his time and whose work is still relevant today. Founded in 1887, the park offered many features which promoted physical exercise or encouraged patriotic spirit. In the quiet of the tall trees, there are busts of famous Poles, which in the past were used as a meeting point to draw participants into patriotic discussions. It is thanks to Dr. Jordan that the idea of a *recreational park* was born in Poland [Komorowska 2010].

The playground is only one of the many attractions that the park has to offer, reflecting the spirit, ideas and beliefs of its founder. The playground is especially fun for young children. Situated on the north side of the park, the playground is frequently visited by children and their parents, especially on days free from school or work (Fig. 3).

The park has features typical of a wide architectural landscape enclosure. The playground has a large assortment of outdoor equipment in interesting shapes and forms, done in stained wood and metal and suited

oraz kompozycja niższych krzewów (np. *Spirea sp.*, *Cotoneaster sp.*, *Berberis thunbergii*, *Euonymus fortunei*) i paproci (*Matteuccia struthiopteris*), będących projektem wtórnym (ryc. 2).

Swobodny układ zacienionych ścieżek daje wrażenie, że znajdujemy się we wnętrzu niewielkiego świetlistego lasu (ryc. 1). Nie zapomniano o rozległym parkingu, znajdującym się bezpośrednio przy realizacji.

Szeroka oferta programowa placu (dostosowana i skierowana do użytkowników w różnym wieku) sprawia, że to miejsce wyjątkowe i niezwykle. Lekki niedosyt budzi jednak brak nawiązania do fortecznego, cennego otoczenia.

Plac zabaw w Parku Doktora Jordana w Krakowie

Już sam fakt, że obiekt ten położony jest w najstojniejszym krakowskim parku czyni z niego miejsce szczególnie i powszechnie znane.

Nie sposób nie wspomnieć w tym miejscu o fenomenie doktora Henryka Jordana, pomysłodawcy i założyciela parku w Krakowie nazwanego jego imieniem, który ideami dalece wyprzedził epokę w której żył, a wykorzystane przez niego rozwiązania są aktualne do dziś. Park założony został w 1887 roku i oferował wiele atrakcji umożliwiających aktywność fizyczną i patriotyczną. W zaciszu parkowych drzew znajdują się do dziś popiersia znanych

Polaków, przy których ówczesnie odbywały się pogadanki patriotyczne. To w Polsce (dzięki doktorowi Jordanowi) narodziła się idea zabawy w ogrodzie [Komorowska 2010].

Omawiany plac zabaw jest tylko jedną z licznych atrakcji jakie oferuje park. Miejsce to dobrze wpisuje się w idee i założenia jego twórcy. Jest ofertą zabawową dla najmłodszych. Położony w północnej części parku stanowi miejsce licznie odwiedzane przez dzieci i ich rodziców szczególnie w dni wolne od pracy i nauki (ryc. 3).

Teren ten ma cechy wnętrza szerokiego. Oferuje bogatą ofertę elementów zabawowych o ciekawych formach, wykonanych z barwionego drewna i metalu, przeznaczonych dla dzieci w różnym wieku. Zbiór ten poszerzają elementy niestandardowe, takie jak labirynt wykonany ze strzyżonego ligustru (*Ligustrum vulgare*) (ryc. 4) oraz element umożliwiający zabawę... wodą. Jest to system połączonych ze sobą, otwartych, metalowych „rynien”, umożliwiających przelewanie wody przez kolejne poziomy konstrukcji. Obiekt ten zasługuje na szczególną uwagę i uznanie, gdyż elementy takie niezwykle rzadko występują na polskich placach zabaw. Są jednak bardzo pożądane przez dzieci, które wodę uwielbiają i wykorzystują do wielu rozwijających czynności zabawowych, a która jednocześnie pozytywnie wpływa na mikroklimat miejskich terenów zabaw dla dzieci [Palej 1991].

Plac zabaw przy rezerwacie przyrody Lisia Góra w Rzeszowie.

Plac zabaw umiejscowiony został w niezwykle otoczeniu – pomiędzy zalesionymi wznieśnieniami rezerwatu przyrody Lisia Góra a meandrującą w tym miejscu rzeką Wisłok (ryc. 5). Bezpośrednio sąsiaduje z wypożyczalnią rowerów wodnych. Lokalizacja ta stanowi o wyjątkowości charakteryzowanej przestrzeni i znacznie podnosi jej wartość krajobrazową. Szkoda jednak, że w bardziej wyrazisty sposób nie wykorzystano i nie podkreślono tego cennego otoczenia (np. poprzez wprowadzenie elementów edukacyjnych zwracających uwagę na wartościowe przyrodniczo tło), a samo wyposażenie placu zabaw przypomina wiele analogicznych, spotykanych na osiedlach i w parkach. A mogło być tak niezwykle i krajobrazowo...

Mimo jednak tych mankamentów, które nie sposób pominąć, oceniając miejsce z punktu widzenia architektury krajobrazu, podkreślić należy, że plac ten jest oblegany przez odwiedzające rodziny, szczególnie podczas weekendów. Nad przeciętnym, standardowym wyposażeniem zwycięża bowiem lokalizacja – ta namiastka „dzikości” i „naturalności” w mieście, której tutaj można namacalnie doświadczyć (ryc. 6).

Plac zabaw jest długim wnętrzem architektoniczno-krajobrazowym, którego dominantę stanowi

Ryc. 3. Plac zabaw w Parku Doktora Jordana w Krakowie – widok z góry (oprac. A. Gajdek)

Fig. 3. Playground in the Dr Jordan Park in Cracow, map of the area (prepared by A. Gajdek)

to different age groups of children. This facility has some unusual features, like a maze made from a privet hedge (*Ligustrum vulgare*) (Fig. 4) and a place which allows children to play and experiment with water in a system of joined, open, metal drain-pipes from which water flows down to subsequent levels of the structure. This last feature is especially noteworthy, because it is so highly unusual in Polish playgrounds. Such attractions, however, are incredibly popular with children, who love water and can use it in many creative ways during play. At the same time, it produces a positive influence on the microclimate of the city playground for children [Palej 1991].

The playground near the Fox Mountain nature preserve

This playground is situated in very special surroundings between the wooded hills of the Lisia Góra nature preserve and the meandering Wisłok river (Fig. 5). The park is right next to a place for renting paddle boats. The choice of location makes the place unique and significantly enhances its landscape value. Unfortunately, the park is not being utilized to its full advantage and no particular emphasis has been added by running educational programs that highlight the natural beauty of the surroundings. The playground equipment doesn't look like anything out of the ordinary. It can be found in nearly every neighborhood

playground. If it had been otherwise equipped, it could have been a highly unique place of great landscape value (Fig. 6).

Despite the obvious drawbacks from the standpoint of landscape architecture, the playground is constantly visited by families with children, especially on the weekends. The natural and wild scenery compensates for the lackluster playground equipment and keeps drawing people back (Fig. 6).

The architectural landscape enclosure is long with a large gazebo that is the dominating element that offers areas for family gatherings. There is also a field for team sports in the open space at the front of the park

The playground area has no enclosing borders – on one side a bike path runs along the riverbank, and on the other side of the playground are the wooded hills of the nature preserve. Unfortunately, the lack of fencing also means that dogs are free to wander about.

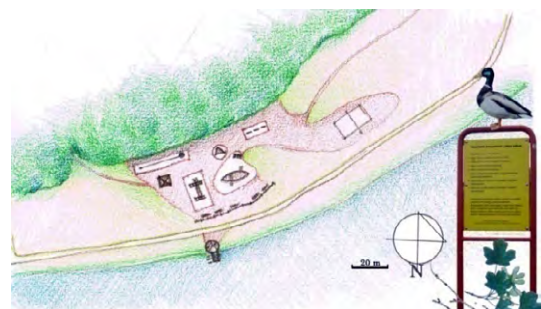
Ryc. 4. Labirynt na placu zabaw w Parku Jordana (fot. A. Gajdek)

Fig. 4. Maze in the playground in the Dr. Jordan Park (photo by A. Gajdek)

Selected examples from Europe

The playground by Neuchatel Lake in Switzerland

The playground is in a picturesque setting beside Neuchatel Lake in Switzerland. Nearby is a boating dock and a shopping center. This is an example of a wide architectural

Ryc. 5. Plac zabaw przy rezerwacie przyrody Lisia Góra w Rzeszowie – widok z góry (oprac. A. Gajdek)

Fig. 5. Playground near the Fox Mountain nature preserve in Rzeszow, map of the area (prepared by A. Gajdek)

dużych rozmiarów altana – miejsce wspólnego rodzinnego biesiadowania. Na otwartej przestrzeni będącej przedpołem założenia zlokalizowane zostały boiska do gier zespołowych.

Charakteryzowana przestrzeń zabaw nie ma jednoznacznie zdefiniowanego ogrodzenia – z jednej strony granicę wyznacza ścieżka rowerowa biegnąca wzdłuż rzeki, a z drugiej zadrzewione wzniesienie rezerwatu (ryc. 6). Ma to, niestety, swoje odzwierciedlenie w obecności na placu zabaw licznych czworonogów.

Wybrane przykłady z zagranicy

Plac zabaw nad Jeziorem Neuchatel (Szwajcaria)

Obszar ten położony jest w malowniczym miejscu. Sąsiaduje z przystanią dla motorówek oraz placem targowym.

Charakteryzowany teren to przykład wnętrza szerokiego – skierowanego ku ogromnemu, widokowemu przedpolu, którym jest tafla jeziora. Miejsce to ma niezwykle kameralny charakter (ryc. 7), a formy poszczególnych urządzeń (np. „fałujące” siedzisko) w sposób bezpośredni nawiązują do malowniczego otoczenia.

Na naturalnej korowej nawierzchni, pośród grupy starych ogromnych sosen (*Pinus sp.*), umiesz-

Ryc. 6. Widok panoramiczny na plac zabaw przy Lisiej Górze w Rzeszowie (fot. A. Gajdek)

Fig. 6. Panoramic view of the playground by Fox Mountain in Rzeszow (photo by A. Gajdek)

czono zostały podłużne elementy, które służyć mogą z jednej strony zabawie, a z drugiej – wypoczynkowi i obserwacji pięknej tafli jeziora.

Obecność majestatycznych sosen na tym małym placu zapewnia cenny cień – niezbędny w upalne dni (ryc. 8). Te wiekowe już drzewa są piękne, potężne i dostojne. Bez nich to miejsce nie mogłoby istnieć. Projektanci dobrze wykorzystali ten potencjał roślin, umieszczając w nich (w sposób bezpieczny dla sosen) elementy umożliwiające wspinięcie się ku ich rozłożystej koronie. Dodatkowo obecność sosen wykorzystano jako pretekst do przybliżenia dzieciom struktury przekroju drzewa, co umieszczone zostało na towarzyszącej tablicy edukacyjnej.

Skwer Hurbanowo Namestie w Bratysławie (Słowacja)

Niewielkich rozmiarów plac zabaw zlokalizowany został w zasadzie jeszcze w obrębie starówki miasta, jednocześnie położony jest u zbiegu ulic otaczających go z dwóch stron.

Ta mała przestrzeń zorganizowana na trójkątnym skwerze przylegającym do zabudowy usługowej

(ryc. 9) – przede wszystkim kawiarni i restauracji – to zaledwie kilka elementów ukrytych wśród rozłożystych koron drzew.

Miejsce o charakterze centralnego wnętrza architektoniczno-krajobrazowego zaskakuje przechodniów swoją obecnością. Mały trójkątny skwerek okazuje się bowiem być miejscem aktywności zabawowej nie tylko dzieci. Odnaleźć tutaj można obiekty zabawowe, które obejmują dwie kategorie – dźwiękowe oraz sprawnościowe. Nie są to jednak typowe „huśtawki i drabinki”, a raczej elementy tworzące rodzaj „miniogrodu doświadczeń”, umożliwiającego zbadanie takich zjawisk fizycznych jak siła odśrodkowa, lustrzane odbicie czy dźwięk (ryc. 10). Atrakcje wykonane z metalu i drewna zapraszają przechodzących tędy osoby na krótki, atrakcyjny odpoczynek.

Obiektowymi ścianami wnętrza są nasadzenia z wiśni piłkowanej (*Prunus serrulata* 'Kanzan') oraz jesiona wyniosłego (*Fraxinus excelsior*). Wiosną różowo kwitnące, pachnące wiśnie zmieniają tę przestrzeń w „publiczny ogrodowy salonik”. Realizacja ta jest ciekawą alternatywą dla zagospodarowywania nawet

landscape enclosure with a view over the foreground of the expansive surface of Neuchatel Lake. The location has an uncommonly peaceful atmosphere (Fig. 7) and an unusual type of playground equipment – a climbing structure that looks like rolling waves, and all the elements directly correspond to the picturesque surroundings.

On a natural cork surface among the old pine trees (*Pinus sp.*), there are some long play elements set up for children to climb or sit on and see the beautiful surface of Lake Neuchatel.

The grand old pine trees have been towering majestically over this little square for ages. They keep the playground protected from the sun and excessive heat (Fig. 8), and without them the playground wouldn't be the same. The landscape architects took excellent advantage of the natural assets of the trees, placing them in the playground arrangement far enough away from the climbing equipment and allowing their crowns to safely spread upwards. Moreover, the trees serve an educational purpose as well. An informative plaque is displayed that shows the cross-section and structure of a growing tree.

Hurban Square (Hurbanovo Namestie) in Bratislava

This small playground is located in the city's Old Town at the intersection of two roads which surround it.

The small park is laid out on a triangle that is next to a retail area with many restaurants and cafes (Fig. 9) and only some of the playground equipment is tucked under the tree tops.

This area, which is typical of central architectural landscape enclosures, often surprises passers-by as they come across it. The small triangular area was apparently designed with more than just children in mind. There are two kinds of play areas, ones involving elements that produce sound and others that are meant to test physical prowess. These are not typical swings and slides, but elements that create a garden of experiences for exploring physical phenomena like centrifugal force, reflections, and sounds wave (Fig. 10). Elements made of wood and metal invite passers-by to a little recreational exploration.

Japanese Cherry (*Prunus serotina*) and European ash (*Fraxinus excelsior*) form the bordering walls of the enclosure. In the spring, when the fragrant pink flowers of the cherry trees are in bloom, this place turns into a little garden alcove for the public. This project was an interesting alternative for utilizing a small space, a space that was meant for city greenery.

Kiev Fashion Park (Ukraine)

This park is located in the very heart of Kiev at Pejzażowa avenue.

Ryc. 7. Plac zabaw nad Jeziorem Neuchatel – widok z góry (oprac. A. Gajdek)

Fig. 7. Playground by Neuchatel Lake in Switzerland (prepared by A. Gajdek)

Ryc.8. Grupa pięciu sosen na placu zabaw w Neuchatel (fot. A. Wytrzymały)

Fig. 8. Group of five *Pinus* trees on the playground in Neuchatel (photo by A. Wytrzymały)

Ryc. 9. Skwer Hurbanowo Namestie w Bratisławie – widok z góry (oprac. A. Gajdek)

Fig. 9. Hurbanowo Namestie Park in Bratislava (Slovakia), design of the area (prepared by the author)

niewielkich zielonych przestrzeni publicznych.

Kiev Fashion Park (Ukraina)

Omawiany plac zabaw położony został w sercu Kijowa, przy alei Pejzażowej.

Jest to miejsce inne niż wszystkie – zaczarowane, bajkowe, niezwykłe. Oferuje mnogość barw i rozwiązań, dzięki którym świat sztuki przeplata się ze światem wyobraźni i magii.

Wiele elementów jest rodzajem żartu w przestrzeni publicznej, wprowadzającego dzieci i osoby dorosłe w świat zabawy. Oferuje liczne atrakcje mające charakter rzeźbiarski, wykonane w technice mozaikowej.

Nadrzędnym celem twórców założenia były funkcje edukacyjne. Projektanci pragnęli uzmysłowić dzieciom, dlaczego warto płacić cła i podatki. Sponsorem budowy był Bank Narodowy.

Plac zabaw obejmuje dwie, zróżnicowane tematycznie części – w jednej dominującym elementem jest postać skorpiona symbolizującego przemytnika, pająka – cynkarza oraz krokodyla – będącego biurokratą. Druga część obrazuje świat dobrobytu, gdzie odnaleźć można takie symbole jak ogromne owoce i fantastyczne krany – huśtawki, z których leje się polewa na pączki – karuzele.

Park ma formę wnętrza długiego (ryc. 11), otoczonego niezwykle ogrodzeniem – długim murem, z któ-

rego swoje paszcze otwierają ogromne, mozaikowe koty (ryc. 12). W tych szeroko rozwartych paszczach możemy... usiąść i obserwować, co dzieje się wokół. A dodać trzeba, że naprawdę jest na co popatrzeć. Miejsce to jest niczym książkowy świat Alicji z Krainy Czarów, Piotrusia Pana czy jakiegokolwiek innego dziecięcego bohatera. W tym parku wszystko może się zdarzyć.

Wnioski

Współczesne place zabaw to zbiór bardziej lub mniej udanych realizacji, które na dobre zagościły w przestrzeniach, z jakimi stykamy się każdego dnia.

Podsumowując rozważania dotyczące terenów zabaw dla dzieci, podkreślić należy, że zdecydowana większość współczesnych placów zabaw to miejsca jednakowe, podobne do siebie. Czy to w parku, czy na osiedlu, czy obok szkoły – schemat jest wciąż powielany. „To jakby ktoś wziął pieczętkę i przybił ją na planie miasta we wszystkich, mniej lub bardziej stosownych miejscach” [Sarnecka-Uziałko 2006]. Powtarzają się nade wszystko elementy zabawowe, przez pryzmat których projektanci postrzegają tereny zabaw dla dzieci.

Pociesza fakt, że w tym morzu bylejakości i powtarzalności odnaleźć można miejsca szczególnie i niezwykle, takie które na długo zapadają w pamięć i do których pragniemy – my i nasze dzieci – po-

wracać. Takimi są zaprezentowane w niniejszym opracowaniu przykłady zrealizowanych i funkcjonujących (przynajmniej przez kilka już lat) placów zabaw, które stanowią jedynie wybiórczy przegląd współczesnej, rzeczywistej sytuacji związanej z terenami zabaw dla dzieci.

Przykłady te pokazują, że nawet na niewielkich powierzchniowo przestrzeniach można zorganizować miejsca oryginalne, przemyślane, inne niż wszystkie. Ukazują także problem kontekstu najbliższego otoczenia, które – jeśli jest cenne – podnieść może walory nawet przeciętnej przestrzeni (tab. 1).

Szukając odpowiedzi na pytanie o udany, lubiany i często odwiedzany plac zabaw, trudno znaleźć krótką, jednoznaczną odpowiedź. Czy o sukcesie danego terenu decydują użyte elementy zabawowe? Zatem dlaczego nawet na pustej łące dzieci potrafią się wspaniale bawić? A może raczej nietypowość zastosowanych rozwiązań? W takim razie jak wytłumaczyć sentyment dzieci do prostej piaskownicy? Czy też może usytuowanie miejsca – atrakcyjne sąsiedztwo i łatwa dostępność komunikacyjna? A co z miejscami, do których jesteśmy w stanie dotrzeć nawet z drugiego końca miasta, ba, nawet kraju, bo... No właśnie – dlaczego?

Zapewne każdy z wymienionych powyżej czynników w jakimś stopniu decyduje o sukcesie danego miejsca. Potrzeba jednak ogromnego wyczucia i otwartości projektanta, który poszczególne „składniki”

Ryc.10. Widok na skwer Hurbanowo Namestie
(fot. A. Gajdek)

Fig. 10. View of Hurbanowo Namestie Park
(photo by A. Gajdek)

It is different from all the rest – magical, fairylike and unusual, offering a multitude of colors and creations where the art world displays its creativity and imagination.

Many of the elements are a humorous interpretation of a public place, inviting both children and adults to enjoy the atmosphere. The park displays numerous works of sculpture and mosaics.

The primary goal for the project designers was to produce something educational. They wanted to try to make children aware of the benefits of paying taxes and duties. The sponsor of the project was the National Bank.

The playground is divided into two main sections with different themes. In the first one, the dominating elements are a scorpion that represents a smuggler, a spider that represents a spy, and a crocodile that represents a bureaucrat. In the second section, great prosperity and plenty is symbolized by oversized fruits and fantastic faucet–swings that drizzle icing on the pastries on the carousels.

The park has features common to a long architectural landscape enclosure (Fig. 11) It is distinguished by a most remarkable fence bordering the park – a long meandering wall done in mosaics of a 3-D cat head with a wide open mouth (Fig. 12). Inside the cat's mouth a child can sit and look at what is happening all around, and there are certainly plenty of things to watch. The park seems to be a combination of *Alice's Adven-*

ture in Wonderland, Peter Pan, and other similar childhood heroes. There is a sense that anything can happen in this park.

Conclusions

Contemporary playgrounds have reached their desired effect to a greater or lesser extent. They are the result of projects that make good use of spatial areas that are encountered on an everyday basis.

In summary, when evaluating contemporary playgrounds, the great majority of them present similar kinds of places and with many things in common. Whether in a park, in the neighborhood, or near a school, the main concepts are the same. It is as if a playground layout had been rubber stamped on the spatial plan of every city in more or less the same place [Sarnecka-Uziatko 2006]. This is also true of playground equipment, which is arranged according to a designers interpretation of a children's playground.

However, above and beyond the widespread mediocrity and repetitiveness, it is comforting to be able to find special and unusual places, that can be quite memorable and that inspire numerous return visits of families and children. Such playground examples were presented from projects that were implemented and have been functioning for at least several years. The presented projects are the selected representatives from

Ryc. 11. Kiev Fashion Park – widok z góry
(oprac. A. Gajdek)

Fig. 11. Kiev Fashion Park in Ukraine, plan of the area (prepared by A. Gajdek)

Ryc. 12. Mur otaczający Kiev Fashion park
(fot. O. Zapolska)

Fig. 12. The wall surrounding Kiev Fashion Park (photo by O. Zapolska)

Tabela 1. Zestawienie wybranych przykładów współczesnych terenów zabaw dla dzieci (oprac. A. Gajdek)

Lp.	Nazwa placu zabaw	Kontekst przestrzenny	Powierzchnia	Dominujący typ wnętrza	Rodzaj urządzeń	Zieleń
PRZYKŁADY Z KRAJU						
1.	Plac zabaw przy forcie Bema w Warszawie	stworzony na dawnym przedpolu fortu Bema (obecnie fragment założenia parkowo – rekreacyjnego), w bliskim sąsiedztwie Centrum Twórczego Rozwoju i Zabawy Dziecka	100a	wnętrze labiryntowe	zjeżdżalnie, przejścia podziemne, piaskownice, elementy wspinaczkowe i sprawnościowe, szalasy	robinia akacjowa (<i>Robinia pseudoacacia</i>), tawuły (<i>Spirea sp.</i>), berberysy (<i>Berberis sp.</i>), trzmieliny (<i>Euonymus sp.</i>), paprocie (<i>Matteuccia struthiopteris</i>)
2.	Plac zabaw w Parku Jordana w Krakowie	położony w północnej części Parku Jordana, bliskie sąsiedztwo zabudowań AGH	32a	wnętrze szerokie	element do zabawy wodą, piaskownice (tradycyjne i podniesione), elementy sprawnościowe, labirynt	ligustr pospolity (<i>Ligustrum vulgare</i>)
3.	Plac zabaw w Rzeszowie	położony pomiędzy rezerwatem przyrody Lisia Góra, a rzeką Wisłok	100a	wnętrze długie	altana, elementy wspinaczkowe i sprawnościowe, zjeżdżalnie, zielona siłownia, boiska do gier zespołowych	
PRZYKŁADY Z ZAGRANICY						
4.	Plac zabaw w Neuchatel (Szwajcaria)	położony nad Jeziorem Neuchatel, w bliskim sąsiedztwie wypożyczalni motorówek i placu targowego	6a	wnętrze szerokie	bujak, zjeżdżalnia, „falujące” siedzisko, tablica edukacyjna, elementy wspinaczkowe	sosna (<i>Pinus sp.</i>)
5.	Plac zabaw na skwerze Hurbanowo Namestie w Bratysławie (Słowacja)	zlokalizowany na trójkątnym skwerze otoczonym ruchliwymi ulicami i zabudową usługową, blisko starówki	6a	wnętrze centralne	elementy dźwiękowe, sprawnościowe, „mini ogród doświadczeń”	wiśnia piłkowana (<i>Prunus serrulata</i> 'Kanzan'), jesion wyniosły (<i>Fraxinus excelsior</i>)
6.	Kiev fashion Park (Ukraina)	fragment parku krajobrazowego zlokalizowanego w sercu Kijowa	20a	wnętrze długie	elementy o charakterze rzeźbiarskim – bajkowy mur z siedziskami, zjeżdżalnia, fontanny, domki dla dzieci	zieleń parku krajobrazowego (przede wszystkim zieleń wysoka)

użyje we właściwych proporcjach, po wcześniejszym rozpoznaniu realnych potrzeb przyszłych użytkowników.

Agata Gajdek

Katedra Agroekologii i Architektury Krajobrazu
Wydział Biologiczno-Rolniczy
Uniwersytet Rzeszowski

Literatura – Literature

1. Czałczyńska-Podolska M., 2010. Ewolucja placu zabaw. Koncepcja przestrzeni zabaw dla dzieci w Europie i Stanach Zjednoczonych. *Przestrzeń i Forma*, Nr 13, dostępny: http://www.pif.zut.edu.pl/pif-13_pdf/B-01_Czalczynska-Podolska.pdf (28.04.2013).

2. Beltzig G., 2001. *Księga placów zabaw*, przeł. Witkorska-Święcka A., Wyd. Typoscript Wrocław.

3. Bogdanowski J., 1968. *Architektura krajobrazu*. Wyd. Politechniki Krakowskiej.

4. Bogdanowski J., 1976. *Kompozycja i planowanie w architekturze krajobrazu*. PAN, Ossolineum, Kraków.

5. Komorowska A., 2010. *Adventure Playground*, <http://pracownik.wordpress.com/2010/01/>, dostęp 17.05.2011.

6. Kosmala M., 2010. *Powrót do źródeł, czyli zamiast placów zabaw budujemy ogrody dziecięce*. SGGW Warszawa.

7. Patoczka P., 2000. *Ściany i bramy w krajobrazie*. Wyd. Politechniki Krakowskiej.

8. Palej A., 1991. *Kształtowanie przestrzeni dla dzieci i młodzieży w miejskim środowisku mieszkaniowym*. Wyd. Politechniki Krakowskiej.

9. Sarnecka-Uziałko B., 2006. *Bajki pisane architekturą*. *Architektura & Biznes*, Nr 10, 21–26

Table 1. Summary of selected examples of contemporary playgrounds (prepared by A. Gajdek)

No.	Playground Name	Spatial context	Area	The predominant type of enclosure	Type of equipment	Greenery
SELECTED EXAMPLES FROM POLAND						
1.	Playground near the J.Bem fort in Warsaw	situated on the foreground of the Bem fort, which used to be part of the inner ring of the Warsaw Fortress close to the Centre for Creative Child Development and Play	100a	<i>Maze-like</i> architectural landscape enclosure	slides, tunnels, sandpits, climbing elements, equipment to challenge physical prowess, shelters	<i>Robinia pseudoacacia</i> , <i>Spirea sp.</i> , <i>Berberis sp.</i> , <i>Euonymus sp.</i> , <i>Matteuccia struthiopteris</i>
2.	Playground in the Dr. Jordan Park in Cracow	situated north of the park, near the AGH University of Science and Technology	32a	<i>wide</i> architectural landscape enclosure	Water play area, sandpits (traditional and raised), climbing structures, maze	<i>Ligustrum vulgare</i>
3.	Playground in Rzeszow	situated between the wooded hills of the Lisia Góra nature preserve and the Wisłok river	100a	<i>long</i> architectural landscape enclosure	gazebo, climbing structures, elements to challenge physical prowess, field for team games	
SELECTED EXAMPLES FROM EUROPE						
4.	Playground in Neuchatel (Switzerland)	in a picturesque setting near Neuchatel Lake in Switzerland next to a boating facility and a shopping center	6a	<i>wide</i> architectural landscape enclosure	swings, slides, wavy bench, educational plaque, climbing structures	<i>Pinus sp.</i>
5.	Hurban Square (Hurbanovo Namestie) in Bratislava (Slovakia)	situated within the city's Old Town at the intersection of two roads, surrounded on both sides by a retail area and restaurants, cafes	6a	<i>central</i> architectural landscape enclosure	Equipment that produces sound and challenges physical prowess, garden of experience to explore physical phenomena	<i>Prunus serrulata</i> 'Kanzan', <i>Fraxinus excelsior</i>
6.	Kiev fashion Park (Ukraine)	located in the very heart of Kiev, in a landscaped park	20a	<i>long</i> architectural landscape enclosure	sculpture works and mosaics – meandering wall with a 3-D mosaic cat head and mouth wide open, slides, fountains, houses for children	greenery of landscaped park (especially trees)

the contemporary collection of playgrounds.

These examples show that even in a small spatial area, it is possible to create an original, well-designed park that stands out among the rest. They also demonstrate an important principle, that if we value our immediate surroundings, the quality of even an ordinary space can be enhanced (Tab. 1).

When looking for the best designed, most popular, and most frequented playground, it's difficult to come up with a single choice. Does the success of a particular playground depend on the outdoor equipment

used? Then, why is it that children can have just as good a time playing out in a field. Or perhaps it is the uniqueness of the design? Then, how can one explain the overwhelming favoritism children show for a simple sandbox. Or is it also where the playground is located, in an attractive area with easy public transportation access? What about the places that people are willing to travel to other side of the city to get to, the other side of the country? What is it that makes them so special?

All of the factors mentioned are important to some extent, for a park to be considered well-designed.

A designer needs extensive knowledge and open-mindedness to decide which particular elements to use after first determining the most appropriate kind of space for the intended users.

Agata Gajdek

Department of Agroecology and Landscape
Architecture
Faculty of Biology and Agriculture
University of Rzeszów